Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 19ης Σεπτεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Επείγουσα προδικαστική διαδικασία – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Τεκμήριο αθωότητας – Δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου – Μέσα ένδικης προστασίας – Διαδικασία ελέγχου της νομιμότητας μέτρου προσωρινής κρατήσεως»

Στην υπόθεση C-310/18 PPU,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο, Βουλγαρία) με απόφαση της 11ης Μαΐου 2018, η οποία περιήλθε αυθημερόν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά του

Emil Milev,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin (εισηγητή) και E. Regan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: R. Șereș, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Ιουλίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο E. Milev, αυτοπροσώπως,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. K. Bulterman,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Troosters και την Y. Marinova,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Αυγούστου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 10 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1), σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 16 και 48 αυτής, καθώς και των άρθρων 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά του Emil Milev σχετικά με τη διατήρηση της προσωρινής κρατήσεώς του.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2016/343 έχει ως εξής:

«Με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων η παρούσα οδηγία έχει σκοπό να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη διευκόλυνση της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις. Οι κοινοί αυτοί ελάχιστοι κανόνες δύνανται να άρουν επίσης τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στην επικράτεια όλων των κρατών μελών.»

4 Η αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2016/343 έχει ως εξής:

«Το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται σε περίπτωση που δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών ή δικαστικές αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί ενοχής, αναφέρονται στον ύποπτο ή στον κατηγορούμενο ως να είναι ένοχος κατά το χρονικό διάστημα που το πρόσωπο αυτό δεν έχει αποδειχτεί ένοχο κατά τον νόμο. Οι εν λόγω δηλώσεις και δικαστικές αποφάσεις δεν θα πρέπει να δημιουργούν την αίσθηση ότι το πρόσωπο αυτό είναι ένοχο. Η διάταξη αυτή δεν θα πρέπει να θίγει τις πράξεις της εισαγγελικής αρχής που αποσκοπούν να αποδείξουν την ενοχή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, όπως η απαγγελία κατηγορίας, ούτε να θίγει τις δικαστικές αποφάσεις ως αποτέλεσμα των οποίων μια καταδικαστική απόφαση που είχε ανασταλεί τίθεται σε εφαρμογή, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Δεν θα πρέπει να θίγει επίσης τις προκαταρκτικές αποφάσεις δικονομικής φύσης, που λαμβάνονται από δικαστικές ή άλλες αρμόδιες αρχές και βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά στοιχεία, όπως αποφάσεις προφυλάκισης, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στον ύποπτο ή στον κατηγορούμενο ως να είναι ένοχος. Προτού λάβει προκαταρκτική απόφαση, η αρμόδια αρχή ενδεχομένως να οφείλει να διαπιστώσει πρώτα ότι υφίστανται επαρκή ενοχοποιητικά στοιχεία σε σχέση με τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο τα οποία να δικαιολογούν τη σχετική απόφαση, η οποία μπορεί και να περιέχει αναφορά στα εν λόγω στοιχεία.»

5 Κατά την αιτιολογική σκέψη 48 της οδηγίας αυτής:

«Δεδομένου ότι η οδηγία ορίζει ελάχιστους κανόνες, τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία με σκοπό την παροχή μεγαλύτερης προστασίας. Το επίπεδο προστασίας που παρέχουν τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει ποτέ να υπολείπεται των προτύπων του Χάρτη ή της [Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του

Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950], όπως αυτά έχουν ερμηνευτεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.»

6 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Αντικείμενο», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες σχετικά με:

α) ορισμένες πτυχές του δικαιώματος στο τεκμήριο αθωότητας κατά την ποινική διαδικασία·

β) το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του κατά την ποινική διαδικασία.»

7 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2016/343, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινική διαδικασία. Εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης μέχρι την απόφαση για την τελική εκτίμηση του κατά πόσον το εν λόγω πρόσωπο διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και μέχρι η εν λόγω απόφαση να καταστεί οριστική.»

8 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Τεκμήριο αθωότητας», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρις ότου αποδειχτεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο.»

9 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου», ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι, όσο δεν έχει αποδειχτεί η ενοχή υπόπτου ή κατηγορουμένου σύμφωνα με τον νόμο, στις δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών καθώς και στις δικαστικές αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί της ενοχής, το εν λόγω πρόσωπο δεν αναφέρεται ως ένοχο. Η ανωτέρω διάταξη δεν θίγει τις πράξεις της εισαγγελικής αρχής που αποσκοπούν να αποδείξουν την ενοχή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου και δεν θίγει επίσης τις προκαταρκτικές αποφάσεις δικονομικής φύσης που λαμβάνονται από δικαστικές ή άλλες αρμόδιες αρχές και βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά στοιχεία.»

10 Κατά το άρθρο 10 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Μέσα ένδικης προστασίας»:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο μέσο προστασίας εάν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους δυνάμει της παρούσας οδηγίας.

2. Με την επιφύλαξη των εθνικών κανόνων και συστημάτων για το παραδεκτό των αποδείξεων, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, κατά την εκτίμηση των καταθέσεων του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται κατά παράβαση του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης, να τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης και να διασφαλίζεται η δίκαιη διεξαγωγή της δίκης.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

11 Υπό τον τίτλο «Προσωρινή κράτηση», το άρθρο 63 του Nakayatelno protsesualen kodeks (κώδικα ποινικής δικονομίας, στο εξής: NPK), ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Το μέτρο της "προσωρινής κρατήσεως" διατάσσεται όταν υφίστανται εύλογες υπόνοιες ότι ο κατηγορούμενος διέπραξε αδίκημα […]».

12 Το άρθρο 64 του NPK, το οποίο αφορά την επιβολή του περιοριστικού μέτρου της «προσωρινής κρατήσεως» κατά το στάδιο της προδικασίας, ορίζει, στην παράγραφο 4, τα εξής:

«Το δικαστήριο διατάσσει το περιοριστικό μέτρο της "προσωρινής κρατήσεως" όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 63, παράγραφος 1, […]».

13 Το άρθρο 65 του NPK προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 4, ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της προδικασίας, ο κατηγορούμενος εις βάρος του οποίου επιβλήθηκε το περιοριστικό μέτρο της «προσωρινής κρατήσεως» δύναται να ζητήσει την επανεξέταση του μέτρου αυτού. Το δικαστήριο εξετάζει αν εξακολουθούν να υφίστανται όλοι οι λόγοι βάσει των οποίων ελήφθη το εν λόγω μέτρο, ιδίως αν εξακολουθούν να υφίστανται οι εύλογες υπόνοιες ότι ο κατηγορούμενος διέπραξε το επίμαχο αδίκημα.

Η υπόθεση της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Στο πλαίσιο έρευνας που διατάχθηκε λόγω ληστείας με χρήση βίας που τελέστηκε το 2008 σε ένα κατάστημα στη Σόφια (Βουλγαρία), ο E. Milev θεωρήθηκε ύποπτος ως ένας από τους δράστες. Εντούτοις, δεν απαγγέλθηκε κατηγορία εις βάρος του.

15 Στις 31 Ιουλίου 2009, η έρευνα αυτή ανεστάλη, καθόσον κανένας ύποπτος δεν κατέστη δυνατό να ταυτοποιηθεί.

16 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι κατά του E. Milev έχουν κινηθεί και εκκρεμούν δύο ακόμη ποινικές διαδικασίες.

17 Στο πλαίσιο της πρώτης από τις διαδικασίες αυτές, η οποία αφορά ληστεία τράπεζας με χρήση βίας, το αιτούν δικαστήριο αρνήθηκε να θέσει τον ο E. Milev υπό προσωρινή κράτηση, για τον λόγο ότι οι καταθέσεις του BP, βασικού μάρτυρα κατηγορίας, δεν ήταν αξιόπιστες. Στην εν λόγω υπόθεση δεν έχει ακόμη εκδοθεί δικαστική απόφαση επί της ουσίας.

18 Στο πλαίσιο της δεύτερης διαδικασίας, η οποία αφορά τη διεύθυνση μιας εγκληματικής οργανώσεως με σκοπό τη διάπραξη ληστειών με χρήση βίας και στην οποία ο BP είναι, επίσης, ο βασικός μάρτυρας κατηγορίας, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι ο E. Milev τέθηκε υπό κράτηση από τις 24 Νοεμβρίου 2013 έως τις 9 Ιανουαρίου 2018, ημερομηνία κατά την οποία απηλλάγη από όλες τις κατηγορίες εναντίον του για τον λόγο ότι οι δηλώσεις του BP δεν κρίθηκαν αξιόπιστες από το βουλγαρικό δικαστήριο. Εντούτοις, δεν αφέθηκε ελεύθερος.

19 Στις 11 Ιανουαρίου 2018, κινήθηκε εκ νέου η διαδικασία σχετικά με τη ληστεία με χρήση βίας που είχε τελεστεί το 2008. Ο BP κατέθεσε εκ νέου ως μάρτυρας.

20 Την ίδια ημέρα, ο E. Milev συνελήφθη προκειμένου να παραστεί ενώπιον του δικαστηρίου το οποίο αποφάσισε την προσωρινή κράτησή του.

21 Στον πρώτο βαθμό, το αίτημα του εισαγγελέα σχετικά με τη θέση του Ε. Milev υπό προσωρινή κράτηση έγινε δεκτό, με την αιτιολογία ότι «εκ πρώτης όψεως» οι καταθέσεις του μάρτυρα ΒΡ ήταν αξιόπιστες. Στον δεύτερο βαθμό, η προσωρινή κράτηση επιβεβαιώθηκε βάσει των λεπτομερών καταθέσεων του μάρτυρα ΒΡ και με το σκεπτικό ότι αυτός θα μπορούσε να διωχθεί ποινικώς σε περίπτωση ψευδορκίας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, τα δύο επιληφθέντα δικαστήρια εξέτασαν τις καταθέσεις του ΒΡ μεμονωμένα, χωρίς να τις συγκρίνουν με άλλα απαλλακτικά για τον Ε. Milev αποδεικτικά στοιχεία. Επιπλέον, τα οικεία δικαστήρια δεν εξέτασαν τα επιχειρήματα που προέβαλε συναφώς ο δικηγόρος του τελευταίου.

22 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο πλαίσιο του μεταγενέστερου ελέγχου του μέτρου της κρατήσεως, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εκτιμώντας ότι δεν ήταν απαραίτητη διεξοδική εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων, εξέτασε μόνον τις καταθέσεις του ΒΡ. Το τελευταίο αυτό δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι ήταν δυνατή η συνέχιση της προσωρινής κρατήσεως του Ε. Milev βάσει ενοχοποιητικών στοιχείων μικρότερης αποδεικτικής ισχύος. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιβεβαίωσε την κρίση αυτή, εξετάζοντας, κατά τρόπο γενικό, τις καταθέσεις των μαρτύρων και διαπιστώνοντας ότι τα αποδεικτικά στοιχεία, «μολονότι ήταν συνοπτικά, […] [στήριζαν] την άποψη περί απαγγελίας κατηγορίας […] και δεν [είχαν] διαψευσθεί από άλλα αποδεικτικά στοιχεία».

23 Κατά τον έλεγχο σε δεύτερο βαθμό του μέτρου της προσωρινής κρατήσεως, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι, κατ' εφαρμογή του NPK όπως είχε τροποποιηθεί, οι καταθέσεις και τα αποδεικτικά στοιχεία του φακέλου έπρεπε να αποτελέσουν αντικείμενο όχι ενδελεχούς αλλά γενικής εξετάσεως, στο πλαίσιο της οποίας αρκούσε να διαπιστωθεί ότι υπήρχε πιθανότητα και υποψίες περί συμμετοχής του ο Ε. Milev στην τέλεση της επίμαχης παραβάσεως.

24 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η υπεράσπιση του κατηγορουμένου σχετικά με τον μεροληπτικό χαρακτήρα και την έλλειψη αξιοπιστίας των δηλώσεων του ΒΡ δεν αποτέλεσαν αντικείμενο κατ' αντιμωλίαν εξετάσεως από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, το οποίο, εξάλλου, δεν αποφάνθηκε επί των επιχειρημάτων αυτών.

25 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι ο Ε. Milev υπέβαλε ενώπιόν του αίτηση με την οποία ζητείται η επανεξέταση της νομιμότητας της προσωρινής κρατήσεώς του.

26 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο Ε. Milev θεωρεί ότι η προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία προϋπόθεση, από την οποία εξαρτάται η λήψη και η διατήρηση σε ισχύ μέτρου προσωρινής κρατήσεως και η οποία αναφέρεται στην ύπαρξη «εύλογων υπονοιών» περί του ότι ο κατηγορούμενος τέλεσε αξιόποινη πράξη, πρέπει να ερμηνευθεί με τον τρόπο που προσδιορίστηκε στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 30ής Αυγούστου 1990, Fox, Campbell και Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486). Ο Ε. Milev υποστηρίζει ότι η προϋπόθεση αυτή απαιτεί την ύπαρξη αντικειμενικών δεδομένων ικανών να πείσουν έναν αντικειμενικό παρατηρητή ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο διέπραξε κατά πάσα πιθανότητα το επίμαχο αδίκημα. Ο Ε. Milev προέβαλε, επίσης, συγκεκριμένα επιχειρήματα σχετικά με την έλλειψη αξιοπιστίας του μάρτυρα ΒΡ και ο συνήγορός του υπέβαλε πολυάριθμα αιτήματα για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων με σκοπό τον έλεγχο της αξιοπιστίας των καταθέσεων του ΒΡ.

27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η κατάσταση από απόψεως εθνικού δικαίου και εθνικής νομολογίας εξελίχθηκε στον τομέα αυτό.

28 Συγκεκριμένα, αναπτύχθηκε νέα εθνική νομολογία σχετικά με την εξέταση των «εύλογων υπονοιών», σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο που επιλαμβάνεται, τόσο κατά την προδικασία όσο και κατά την ένδικη διαδικασία, πρέπει να αποφαίνεται έχοντας λάβει γνώση των αποδεικτικών στοιχείων μόνον «εκ πρώτης όψεως» και όχι αναλυτικά.

29 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η απόφαση σχετικά με τη διατήρηση της προσωρινής κρατήσεως είναι μια «προκαταρκτική απόφαση δικονομικής φύσεως», κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343, η οποία παρουσιάζει επίσης ορισμένα χαρακτηριστικά μιας «αποφάσεως περί της ενοχής» κατά την έννοια της πρώτης περιόδου της διατάξεως αυτής.

30 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης ποιο πρέπει να είναι το επίπεδο ελέγχου των βασικών ενοχοποιητικών αποδεικτικών στοιχείων και σε ποιο βαθμό το ίδιο οφείλει να παράσχει σαφή και συγκεκριμένη απάντηση στα επιχειρήματα της υπεράσπισης, υπό το πρίσμα των στοιχείων των δικαιωμάτων άμυνας που αναφέρονται στο άρθρο 10 της οδηγίας 2016/343 και στο άρθρο 47, παράγραφος 1, του Χάρτη. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το γεγονός ότι η αιτιολογική σκέψη 16 της εν λόγω οδηγίας αναφέρει ότι η προκαταρκτική απόφαση δικονομικής φύσεως «μπορεί και να περιέχει αναφορά» στα αποδεικτικά στοιχεία έχει την έννοια ότι τα στοιχεία αυτά μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως ενώπιον του δικαστή ή αν αυτός μπορεί απλώς να τα παραθέσει.

31 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο, Βουλγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι συμβατή με το άρθρο 3, το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, το άρθρο 10, την αιτιολογική σκέψη 16, τέταρτη και πέμπτη περίοδος, και την αιτιολογική σκέψη 48 της οδηγίας 2016/343 καθώς και με τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων κατά την οποία η διατήρηση περιοριστικού μέτρου "προσωρινής κρατήσεως" (τέσσερις μήνες μετά τη σύλληψη του κατηγορουμένου) προϋποθέτει ότι υφίστανται "εύλογες υπόνοιες" υπό την έννοια ότι "εκ πρώτης όψεως" και μόνον διαπιστώνεται ότι ο κατηγορούμενος ήταν σε θέση να διαπράξει το εν λόγω ποινικό αδίκημα;

Ή, αν αυτό δεν συμβαίνει, είναι συμβατή με τις ανωτέρω αναφερόμενες διατάξεις νομολογία των εθνικών δικαστηρίων κατά την οποία οι "εύλογες υπόνοιες" νοούνται ως μεγάλη πιθανότητα να έχει διαπράξει ο κατηγορούμενος το εν λόγω ποινικό αδίκημα;

2) Είναι συμβατή με το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, το άρθρο 10, την αιτιολογική σκέψη 16, τέταρτη και πέμπτη περίοδος, και την αιτιολογική σκέψη 48 της οδηγίας 2016/343 καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων η οποία απαιτεί από το δικαστήριο που αποφαίνεται επί αιτήσεως αντικαταστάσεως επιβληθέντος περιοριστικού μέτρου "προσωρινής κρατήσεως" να αιτιολογήσει την απόφασή του χωρίς να προβεί σε αντιπαραβολή των ενοχοποιητικών και απαλλακτικών αποδεικτικών στοιχείων ακόμη και όταν ο συνήγορος του κατηγορουμένου έχει εκθέσει σχετικά επιχειρήματα –με μόνο δικαιολογητικό λόγο του περιορισμού αυτού ότι ο δικαστής πρέπει να διατηρήσει την αμεροληψία του για την περίπτωση που η υπόθεση αυτή του ανατεθεί με σκοπό την εξέταση επί της ουσίας;

Ή, αν αυτό δεν συμβαίνει, είναι συμβατή με τις ως άνω αναφερόμενες διατάξεις νομολογία των εθνικών δικαστηρίων σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο προβαίνει σε λεπτομερέστερη και ακριβέστερη εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων και απαντά με σαφήνεια στα επιχειρήματα του συνηγόρου του κατηγορουμένου, ακόμη και αν κατ' αυτόν τον τρόπο διακινδυνεύει να μην είναι σε θέση ούτε να εξετάσει την υπόθεση ούτε να αποφανθεί οριστικώς επί της ενοχής του κατηγορουμένου σε περίπτωση που η εν λόγω υπόθεση του ανατεθεί με σκοπό την εξέταση επί της ουσίας –γεγονός το οποίο σημαίνει ότι η εξέταση επί της ουσίας της υποθέσεως αυτής θα ανατεθεί σε άλλο δικαστή;»

Επί της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας

32 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εξεταστεί η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατά την επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

33 Προς στήριξη του αιτήματός του, το εν λόγω δικαστήριο επικαλείται το γεγονός ότι ο E. Milev τελεί, επί του παρόντος, υπό προσωρινή κράτηση και ότι το ίδιο θα αποφανθεί επί του ζητήματος της νομιμότητας της παρατάσεως του εν λόγω μέτρου κρατήσεως βάσει της απαντήσεως του Δικαστηρίου.

34 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2016/343, η οποία εμπίπτει στον τίτλο V του τρίτου μέρους της Συνθήκης ΛΕΕ, σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Κατά συνέπεια, είναι δυνατή η εξέτασή της με την επείγουσα προδικαστική διαδικασία.

35 Δεύτερον, όσον αφορά το κριτήριο σχετικά με το επείγον, πρέπει, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος στην υπόθεση της κύριας δίκης στερείται επί του παρόντος της ελευθερίας του και ότι η συνέχιση της κρατήσεώς του εξαρτάται από την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης (απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

36 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που διαβίβασε το αιτούν δικαστήριο και τα οποία υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 19 έως 25 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ότι ο E. Milev στερείται επί του παρόντος της ελευθερίας του και ότι η συνέχιση της κρατήσεώς του εξαρτάται από την απόφαση του Δικαστηρίου, στο μέτρο που η απάντησή του στα προδικαστικά ερωτήματα θα μπορούσε να οδηγήσει στην άμεση αποφυλάκισή του (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2017, Ardic, C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, σκέψη 59).

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου αποφάσισε, στις 5 Ιουνίου 2018, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να δεχθεί το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου περί υπαγωγής της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στην επείγουσα προδικαστική διαδικασία.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

38 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, το άρθρο 4, παράγραφος 1, και το άρθρο 10 της οδηγίας 2016/343, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 16 και 48 της οδηγίας αυτής καθώς και τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι, όταν ένα εθνικό δικαστήριο ελέγχει κατά πόσον υφίστανται «εύλογες υπόνοιες», κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας, περί του ότι ένα πρόσωπο διέπραξε αδίκημα, από τις οποίες εξαρτάται η συνέχιση της κρατήσεώς του, το δικαστήριο αυτό μπορεί να περιοριστεί στη διαπίστωση ότι, εκ πρώτης όψεως, το εν λόγω πρόσωπο μπορεί να έχει διαπράξει το αδίκημα ή αν το δικαστήριο αυτό οφείλει να διερευνήσει αν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα το εν λόγω πρόσωπο να έχει διαπράξει το εν λόγω αδίκημα. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επίσης, αν οι διατάξεις αυτές έχουν την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο που αποφαίνεται επί αιτήσεως για την αντικατάσταση επιβληθέντος περιοριστικού μέτρου «προσωρινής κρατήσεως» μπορεί να αιτιολογήσει την απόφασή του χωρίς να προβεί σε αντιπαραβολή των ενοχοποιητικών και απαλλακτικών αποδεικτικών στοιχείων ή αν το δικαστήριο αυτό οφείλει να προβεί σε λεπτομερέστερη εξέταση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων και να απαντήσει με σαφήνεια στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από το πρόσωπο που τελεί υπό κράτηση.

39 Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 2 της οδηγίας 2016/343 προβλέπει ότι αυτή εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινική διαδικασία, σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, από τη στιγμή που ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης μέχρι την απόφαση για την τελική εκτίμηση του κατά πόσον το εν λόγω πρόσωπο διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και μέχρι η εν λόγω απόφαση να καταστεί οριστική.

40 Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της νομιμότητας της διατηρήσεως του μέτρου της προσωρινής κρατήσεως, το οποίο διατάχθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά του E. Milev με το σκεπτικό ότι υφίστανται εύλογες υπόνοιες ότι αυτός διέπραξε ποινικό αδίκημα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2016/343 έχει εφαρμογή όσον αφορά τον E. Milev και την εθνική αυτή διαδικασία.

41 Εντούτοις, δεδομένου ότι από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου δεν προκύπτει ότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά την ύπαρξη αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343, ή ένα από τα ζητήματα που ρυθμίζονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, το εν λόγω άρθρο δεν είναι κρίσιμο για την απάντηση που το Δικαστήριο καλείται να δώσει στην υπό κρίση υπόθεση.

42 Όσον αφορά τις λοιπές διατάξεις της οδηγίας 2016/343 στις οποίες αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, παρατηρείται ότι το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρις ότου αποδειχτεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο.

43 Συναφώς, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι, όσο δεν έχει αποδειχθεί η ενοχή υπόπτου ή κατηγορουμένου σύμφωνα με τον νόμο, το εν λόγω πρόσωπο δεν αναφέρεται ως ένοχο στις δικαστικές, ιδίως, αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί της ενοχής,, χωρίς να θίγονται οι προκαταρκτικές αποφάσεις δικονομικής φύσεως που λαμβάνονται από δικαστικές αρχές και βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά στοιχεία.

44 Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψεως 16 της οδηγίας 2016/343, κατά την οποία η τήρηση του τεκμηρίου αθωότητας δεν θίγει τις αποφάσεις προσωρινής κρατήσεως, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στον ύποπτο ή στον κατηγορούμενο ως εάν ήταν ένοχος. Κατά το γράμμα της ίδιας αιτιολογικής σκέψεως, προτού λάβουν προκαταρκτική απόφαση δικονομικής φύσεως, οι δικαστικές αρχές ενδεχομένως να οφείλουν να διαπιστώσουν πρώτα ότι υφίστανται επαρκή ενοχοποιητικά στοιχεία σε σχέση με τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο τα οποία να δικαιολογούν τη σχετική απόφαση, η οποία μπορεί και να περιέχει αναφορά στα εν λόγω στοιχεία.

45 Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι ο σκοπός της οδηγίας 2016/343 είναι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 και από την αιτιολογική σκέψη 9 αυτής, να θεσπιστούν κοινοί ελάχιστοι κανόνες για τις ποινικές διαδικασίες σχετικά με ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη.

46 Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2016/343, αυτή περιορίζεται στη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων με σκοπό να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη διευκόλυνση της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις.

47 Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του ελάχιστου χαρακτήρα της εναρμονίσεως που επιδιώκεται με την οδηγία 2016/343, αυτή δεν έχει την έννοια ότι συνιστά ένα πλήρες και εξαντλητικό μέσο το οποίο αποσκοπεί στον καθορισμό του συνόλου των προϋποθέσεων για την έκδοση αποφάσεως περί προσωρινής κρατήσεως.

48 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, η οδηγία 2016/343 και, ιδίως, τα άρθρα 3 και 4, παράγραφος 1, αυτής δεν εμποδίζουν τη λήψη προκαταρκτικών αποφάσεων δικονομικής φύσεως, όπως η απόφαση περί διατηρήσεως μέτρου προσωρινής κρατήσεως που λαμβάνεται από δικαστική αρχή, οι οποίες βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στο πρόσωπο που κρατείται ως εάν ήταν ένοχο. Κατά τα λοιπά, στο μέτρο που, με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να ληφθεί απόφαση περί προσωρινής κρατήσεως και, ειδικότερα, ο βαθμός δικανικής πεποίθησης που πρέπει να σχηματίσει όσον αφορά τον δράστη της παραβάσεως, ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εξετάσει τα διάφορα αποδεικτικά στοιχεία και η έκταση της αιτιολογίας που υποχρεούται να παραθέσει απαντώντας στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν ενώπιόν του, τα ζητήματα αυτά δεν διέπονται από την εν λόγω οδηγία αλλά αποκλειστικά από το εθνικό δίκαιο.

49 Επομένως, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 και το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στη λήψη προκαταρκτικών αποφάσεων δικονομικής φύσεως, όπως η απόφαση περί διατηρήσεως μέτρου προσωρινής κρατήσεως που λαμβάνεται από δικαστική αρχή, οι οποίες βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στο πρόσωπο που κρατείται ως εάν ήταν ένοχο. Αντιθέτως, η εν λόγω οδηγία δεν ρυθμίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να ληφθεί απόφαση περί προσωρινής κρατήσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 3 και το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στη λήψη προκαταρκτικών αποφάσεων δικονομικής φύσεως, όπως η απόφαση περί διατηρήσεως μέτρου προσωρινής κρατήσεως που λαμβάνεται από δικαστική αρχή, οι οποίες βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στο πρόσωπο που κρατείται ως εάν ήταν ένοχο. Αντιθέτως, η εν λόγω οδηγία δεν ρυθμίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να ληφθεί απόφαση περί προσωρινής κρατήσεως.

(υπογραφές)